

การบริหารโรงเรียนวิถึพุทธชั้นนำตามหลักกัทธิบาท 4

ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู*

THE ADMINISTRATION OF LEADING BUDDHIST SCHOOLS

ACCORDING TO THE IDDHIPADA 4 OF SCHOOL ADMINISTRATORS

UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE LOEI

NONGBUALAMPHU

นรเศรษฐ์ เจริญกิจโณทัย¹, พระมหาสุภวิชัย ปภสฺสโร² และ พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโภ³

Norraset Jareankhidnothai¹, Phramaha Suphawit Papsaro² and Phrakhru Paladsomchai Nissabho³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author E-mail: Tuck6087@ssrw.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนวิถึพุทธชั้นนำของผู้บริหารสถานศึกษา 2. ศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถึพุทธชั้นนำตามหลักกัทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3. ศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนวิถึพุทธชั้นนำตามหลักกัทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 108 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารโรงเรียนวิถึพุทธชั้นนำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มี

---

* Received 21 August 2023; Revised 30 August 2023; Accepted 31 August 2023

ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านกายภาพ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมวันพระ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านหลักจิตตะ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านหลักวิริยะ และ 3. แนวทางการบริหารโรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารการศึกษาควรต้องมีความรู้ ความเข้าใจในระเบียบแบบแผน และหลักการบริหารจัดการงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไปในโรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำ และควรวัดผลประเมินผลการบริหารจัดการภาระงานมีความมุ่งมั่นในการวางแผนพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำ สนับสนุนส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่ครูและนักเรียน

คำสำคัญ: การบริหาร, โรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำ, หลักอิทธิบาท 4

Abstract

This research The objectives of this study were 1) to study the management of leading Buddhist schools of educational institution administrators, 2. to study the administration of leading Buddhist schools according to the 4 doctrine of influence of educational institution administrators, and 3. to study the management approach of leading Buddhist schools. According to the principle of influence 4 of educational institute administrators under the Office of Secondary Educational Service Area, Nongbualamphu. The sample group used in the research were 108 people. The research tool was a questionnaire with a 5-point estimation scale with a confidence value of 0.95. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation. and a structured interview form The results of the research were as follows: Overall, it was at a high level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was the physical aspect, while the aspect with the lowest average was the

activities on Buddhist holy days. 2. School administrators and teachers. There are opinions towards the management of leading Buddhist schools according to the principle of influence 4 of school administrators. Overall, it was at a high level. When considering each side, it was found that the side with the highest average was the Chitta Principle. The aspects with the lowest average values were the principles of persistence and 3. The management approaches of leading Buddhist schools according to the principle of Iddhipada 4 of school administrators found that educational administrators should have knowledge, understanding of formalities and management principles for academic work, budget work, personal work and general work in leading Buddhist schools And should measure the evaluation results of workload management. There is a commitment to develop a plan for the development of students in leading Buddhist schools. Support and promote the instillation of morals and ethics for teachers and students.

Keywords: The Administration, Buddhist Schools According, The Iddhipada 4

บทนำ

การจัดการศึกษาของไทย เป็นหน้าที่ของรัฐตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ที่กล่าวว่า รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษา

แห่งชาติด้วย สถานศึกษาถือว่ามิมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นสถาบันที่ให้การศึกษ ความรู้ และปลูกฝังค่านิยม ทศนคติความเชื่อต่างๆ แก่นักเรียนและเยาวชน โดยครูมีภาระหน้าที่ในการสอนตามหลักสูตรของโรงเรียนหรือกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้ โดยเน้นทางด้านพุทธิศึกษา เป็นการให้ความรู้ในเนื้อหาวิชาต่างๆ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2545 ณ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต นายชัยอนันต์ สมุทรวณิช เสนอให้มีการนำหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนามาบูรณาการการบริหารจัดการในโรงเรียนซึ่งที่ประชุมเห็นชอบกระทรวงศึกษาธิการ จึงเริ่มรับสมัครโรงเรียนที่สนใจ และจัดให้มีการปฐมนิเทศเพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนได้เข้าใจแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงให้มี “ผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ” ในทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นสถานศึกษาที่ดำเนินในทางของพระพุทธะ คือ ท่านผู้รู้ – ผู้ตื่น – ผู้เบิกบาน ความรู้ – ความตื่น – ความเบิกบานนั้น เป็นลักษณะ 3 ด้าน ของแกนอันเดียว คือ ปัญญาที่พัฒนาประณีตยิ่งขึ้นไป ในจิตใจที่ตึ๊งาม สุขสดใสมีพลังเข้มแข็งด้วยสมาธิ โดยมีการสื่อสารและพฤติกรรมที่สัมพันธ์อย่างเกื้อกูลกับเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเป็นฐานรองรับสนับสนุน ทำให้เกิดการพัฒนาที่การศึกษา 3 ด้านบูรณาการเป็นไตรสิกขา สถานศึกษาที่ประกอบด้วยผู้บริหารครูอาจารย์ตลอดขึ้นมาถึงบุคลากรในวงการศึกษาทั้งปวง และกว้างออกไปทั่วถึงชุมชนและสังคมทั้งหมด เป็นกัลยาณมิตร ที่ช่วยกันชักนำส่งเสริมกลมเกลอให้เด็กนักเรียนใช้กลไกแห่งโยนิโสมนสิการ ความรู้คิดของตนขับเคลื่อนตัวเองให้ก้าวไปในวิถีแห่งไตรสิกขานั้น ซึ่งความก้าวหน้า ไป หมายถึงความเพิ่มพูนแห่งความเก่งกล้าเฉียบคม พร้อมด้วยความตึ๊งามที่ประสานกลมกลืนกับความสุขความแจ่มใส เบิกบาน สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ผู้มีชีวิตตึ๊งาม และร่วมสร้างสรรค์สังคม ความคิดแบบโรงเรียนวิถีพุทธ และแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ทางกระทรวงศึกษาธิการ จึงมีแนวคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์จัดกับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดให้คุณสมบัติของการเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขอย่างแท้จริง ตามความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ที่กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี

ความสุข ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับเป้าหมายโดยแท้ของพุทธธรรมอยู่แล้วให้มีความชัดเจนขึ้น โดยผ่านการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธอันจะเป็นตัวอย่างที่จะขยายผลสู่การพัฒนาในโรงเรียนอื่นๆ ต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประเทศไทย โดยเริ่มจากกระแสการปฏิรูปการศึกษา ที่ได้รับความร่วมมือในภาครัฐและเอกชนปรับระบบการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จากข้อมูลสถิติโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปี พ.ศ. 2563 ในทั่วประเทศ มี 22,050 โรงเรียน โดยในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย หนองบัวลำภู เป็นส่วนราชการที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ 2 จังหวัด คือ จังหวัดเลยและจังหวัดหนองบัวลำภู มีอำนาจหน้าที่ บริบทต่างๆ และปริมาณงานที่รับผิดชอบ มีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 52 โรงเรียน พบว่า มีโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ จำนวน 5โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 9.62 และจำนวนโรงเรียนที่ไม่ได้สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถิพุทธจำนวน 47 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 90.38 ซึ่งจากการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษา พบว่า และผู้บริหารสถานศึกษายังขาดการนำหลักพุทธธรรม หรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ขาดการนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนแบบบูรณาการ หรือการจัดเป็นระบบในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถกิน อยู่ ดู ฟังเป็น คือใช้ปัญญา

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เพื่อนำผลของการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู อันจะนำไปสู่การปรับปรุงการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

2. เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2565 จำนวน 5 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน และครูผู้สอน จำนวน 140 คน รวมทั้งสิ้น 150 คน

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2565 จำนวน 108 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน โดยกำหนดผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนเป็นกลุ่มเป้าหมาย และครูผู้สอน จำนวน 98 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชีและมอร์แกน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามตัวแปรตำแหน่งหน้าที่และนำไปเทียบสัดส่วนจากประชากรตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อย โดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลากจำนวนประชากร

กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนต้นแบบที่มีความเป็นเลิศด้านการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ จำนวน 2 คน ครูผู้สอน จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ จำนวน 1 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู รวมทั้งสิ้น 5 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม จำนวน 3 ตอน และแบบสัมภาษณ์ใช้สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 2 ตอน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการดังนี้

- 3.1 ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
- 3.2 ส่งหนังสือพร้อมแบบสอบถามเพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู
- 3.3 ส่งแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 108 ฉบับ พร้อมทั้งหนังสือขอความอนุเคราะห์/กลุ่มตัวอย่างพร้อมแบบสอบถาม
- 3.4 เก็บรวบรวมข้อมูลคืนมาให้ได้ครบทั้ง 108 ฉบับ
- 3.5 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนต้นแบบที่มีความเป็นเลิศด้านการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ จำนวน 2 คน ครูผู้สอน จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ จำนวน 1 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู รวมทั้งสิ้น 5 คน ด้วยตัวเอง
- 3.6 ผู้วิจัยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามโปรแกรมสำเร็จรูป และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

- 4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ
- 4.2 วิเคราะห์ระดับสภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนตามมาตรฐานทั้งโดยภาพรวมหลายด้านและหลายข้อและนำมาเปรียบเทียบเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert)
- 4.3 วิเคราะห์ระดับการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนตามมาตรฐานทั้งโดยภาพรวมหลายด้านและหลายข้อและนำมาเปรียบเทียบเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert)

4.4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการหาความถี่และร้อยละโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

4.5 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In –Depth interview) และจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open – ended Questionnaire) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

5.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ค่าความเที่ยงตรง (IOC: Index of Consistency) หาค่าความเชื่อมั่น (Alpha - Coefficient)

5.2 สถิติพื้นฐาน หาค่าความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

5.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สถิติทดสอบ t-test แบบ Independent Samples

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย หนองบัวลำภู สรุปผลได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จำแนกเป็นรายด้านและภาพรวม

สภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของผู้บริหาร สถานศึกษา	n=จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 108 คน ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านกายภาพ	4.28	0.49	มาก	1
2. ด้านการเรียนการสอน	4.16	0.56	มาก	4
3. ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน	4.17	0.53	มาก	3
4. ด้านกิจกรรมวันพระ	4.15	0.62	มาก	5
5. ด้านการส่งเสริมวิถิพุทธ	4.20	0.62	มาก	2
รวม	4.20	0.52	มาก	

จากตารางที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.20, S.D.=0.52) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านกายภาพ ($\bar{X}$ =4.28, S.D.=0.49) รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมวิถิพุทธ ($\bar{X}$ =4.20, S.D.=0.62) ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน ($\bar{X}$ =4.17, S.D.=0.53) และด้านการเรียนการสอน ($\bar{X}$ =4.16, S.D.=0.56) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมวันพระ ($\bar{X}$ =4.15, S.D.=0.62)

2 การวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จำแนกเป็นรายด้านและภาพรวม

การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา	n=จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 108 คน ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านหลักฉันทะ	4.19	0.55	มาก	2
2. ด้านหลักวิริยะ	4.12	0.58	มาก	4
3. ด้านหลักจิตตะ	4.23	0.55	มาก	1
4. ด้านหลักวิมังสา	4.13	0.62	มาก	3
รวม	4.17	0.54	มาก	

จากตารางที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.17$, S.D.=0.54) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านหลักจิตตะ ($\bar{X}=4.23$, S.D.=0.55) รองลงมา คือ ด้านหลักฉันทะ ($\bar{X}=4.19$, S.D.=0.55) และด้านหลักวิมังสา ($\bar{X}=4.13$, S.D.=0.62) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านหลักวิริยะ ($\bar{X}=4.12$, S.D.=0.58)

3. ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

3.1 ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน และด้านกิจกรรมวันพระ ด้วยหลักฉันทะ พบว่า ผู้บริหารการศึกษาควรต้องมีความรู้ ความเข้าใจในระเบียบแบบแผน และหลักการบริหารจัดการงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไปในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ และควรต้องมีการวัดผลประเมินผลการบริหารจัดการภาระงานในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำทั้ง 4 ด้าน คือ งานวิชาการงานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป ตามสภาพความเป็นจริง

3.2 ด้านการเรียนการสอน ด้วยหลักวิริยะ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความมุ่งมั่นในการวางแผนพัฒนาทักษะวิชาการแก่ผู้เรียนในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ให้ความสำคัญในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ นำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือช่วยในการจัดการเรียนการสอน จัดสรรทางงบประมาณเพื่อให้เพียงพอ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำร่วมกับชุมชน

3.3 ด้านกายภาพ ด้วยหลักจิตตะ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรใส่ใจการกำหนดนโยบายและแผนงานในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนวิถึพุทธชั้นนำ ใส่ใจการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ให้ความสำคัญในการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี มอบหมายภาระงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากร ประสานงานทุกภาคส่วนในการบริหารงานทั่วไปในโรงเรียนวิถึพุทธชั้นนำ

3.4 ด้านการส่งเสริมวิถึพุทธ ด้วยหลักวิม้งสา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการคิดวิเคราะห์กำหนดนโยบายและแผนงานในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถึพุทธชั้นนำ วิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อเสียของแผนงานและนโยบายต่างๆ ส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนวิถึพุทธชั้นนำได้มีโอกาสในการอบรม สนับสนุนส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่ครูและนักเรียน การบริหารจัดการโดยจัดให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนวิถึพุทธชั้นนำ

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโรงเรียนวิถึพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย หนองบัวลำภู สรุปผลการวิจัยโดยเป็นองค์ความรู้ใหม่ดังภาพมโนทัศน์

อภิปรายผล

จากการศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีประเด็นที่น่าสนใจ อภิปรายผลการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านกายภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้มีการจัดทำป้ายโรงเรียนวิถิพุทธชัดเจน มีห้องเรียน มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น เหมาะกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติของนักเรียนมี พระพุทธรูปประจำห้องเรียน ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ ในโรงเรียน 100 % และโรงเรียนมีโต๊ะหมู่บูชาในห้องประชุม/มีหิ้งพระในห้องเรียนพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสิริสัมพันธ์ ดำนุ่น ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อ การบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ อยู่ในระดับมาก

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านหลักจิตตะ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้ใส่ใจและมีความรอบคอบในการมอบหมายภาระงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ มีการปฏิบัติตนตามกฎระเบียบข้อบังคับและจรรยาบรรณวิชาชีพในฐานะบุคลากรในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ การกำหนดนโยบายและแผนงานในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำเพื่อพัฒนาทักษะวิชาการแก่ผู้เรียน การกำกับดูแล ตรวจสอบการบริหารจัดการงานงบประมาณโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำเพื่อให้เกิดการใช้จ่ายที่ตรงจุดมุ่งหมายของการจัดสรรงบประมาณ และเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์โปร่งใสในการบริหารจัดการ และการจัดสรรทางงบประมาณเพื่อให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการภาระงานด้านต่างๆ ในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ พระมหาวิวัฒน์ วิวฑฒนเมธี (จันทร์เต็ม) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 สภาการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมวันพระ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐและสถานศึกษาควรกำหนดนโยบาย ดังนี้

- 1.1 ควรส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมทำบุญ ใส่บาตร ฟังเทศน์
- 1.2 ควรส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมรับประทานอาหารมังสวิรัตินมื้อกลางวัน
- 1.3 ควรส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมสวดมนต์แปล
- 1.4 ควรส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมประจำสัปดาห์เพื่อความใกล้ชิดพระรัตนตรัย ตามสมควรแก่วัยของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านกายภาพ ดังนั้นควรดำเนินการดังนี้

- 2.1 โรงเรียนควรมีป้ายโรงเรียนวิถิพุทธชัดเจน
- 2.2 โรงเรียนควรมีการจัดห้องเรียนมีความสะอาด สงบ ร่มรื่น เหมาะกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติของนักเรียน
- 2.3 โรงเรียนควรมีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน
- 2.4 โรงเรียนควรเข้มงวดไม่ให้มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ ในโรงเรียน 100 %

2.5 โรงเรียนควรมีการจัดโต๊ะหมู่บูชาในห้องประชุม/มีหิ้งพระในห้องเรียน
พระพุทธศาสนา

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยการนำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการใช้ในการบริหารจัดการ
โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำทั้ง 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป
โดยเจาะจงแต่ละภาระงาน

3.2 ควรศึกษาวิจัยการนำเอาหลักพุทธธรรมอื่นๆ ที่สอดคล้องกับการบริหาร
สถานศึกษา เช่น พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ฆราวาสธรรม 4 สปัปฺริสธรรม 7 และมรรคมีองค์
8 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4

3.3 ควรมีการพัฒนาารูปแบบแนวทางการส่งเสริมการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ
ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักพัฒนานวัตกรรมการ
การจัดการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: คุุษาการพิมพ์.

_____. (2551). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุุรุสภา.

_____. (2551). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุุรุ
สภา.

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย 2560. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พระมหาสิริสัมพันธ์ ดำนุ่น. (2564). การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์:
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

พระมหาวิฑูฒน์ วิฑูฒนเมธี (จันทร์เต็ม). (2561). การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพาสินธุ์ เขต 2.

ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหาร
การศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2547). โรงเรียนวิถีสัทธ. กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. (2563). ข้อมูลข้าราชการและ
บุคลากร. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2565 จาก : <https://www.sesao19.go.th/web/>.
Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610, 1970.